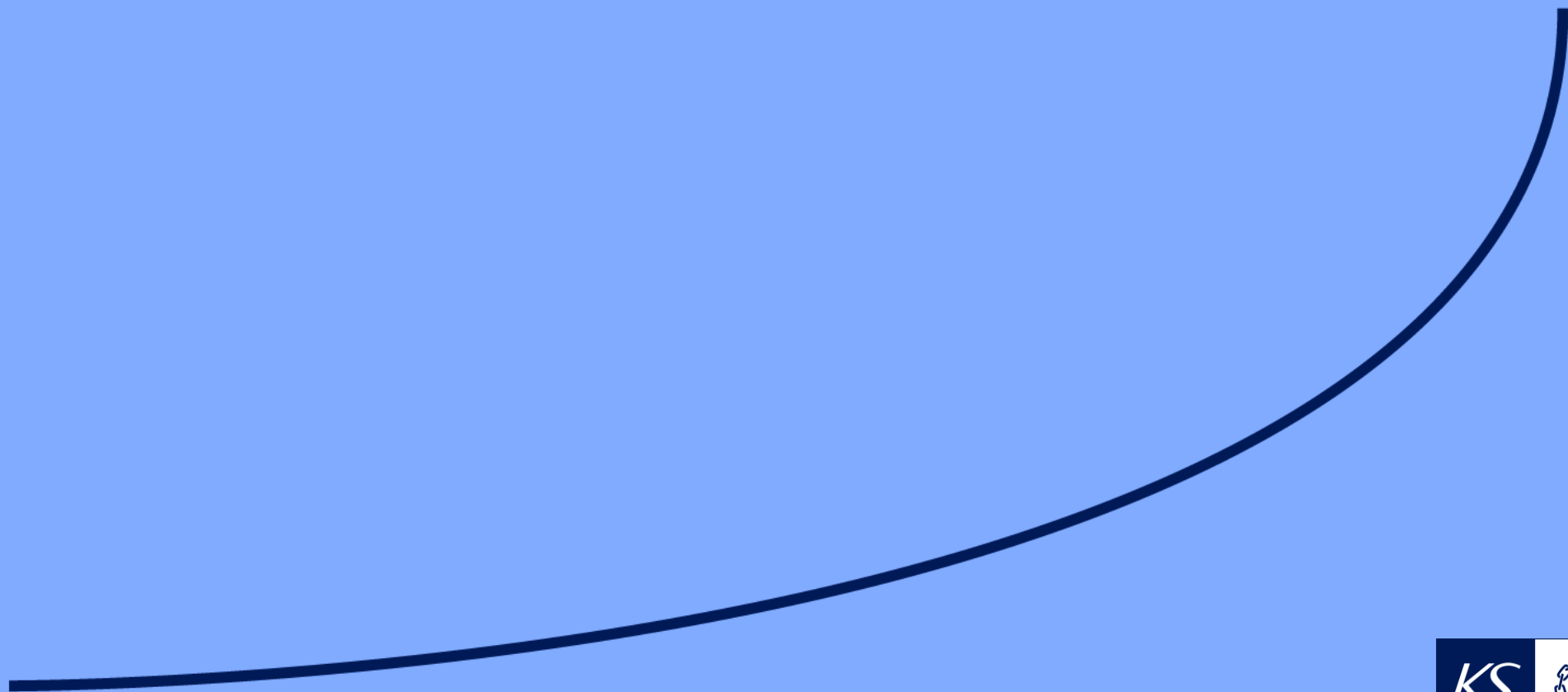

KS Folkevaldprogram

27

23

Dagens tema

Dag 1

1. Dette er kommunen
2. Kva inneber det å vera folkevald?
3. Samspelet mellom dei folkevalde

Pausar undervegs.

Lunsj kl. 1300

Dagens tema

Dag 2

4. Samspelet med administrasjonen

5. Samspelet med lokalsamfunnet

Pausar undervegs – Slutt kl. 14.30

Først og fremst;
Gratulerer med
valet!

23 ~ 27

Korte møte

Kva er dine forventingar til desse to dagane?

Talarstolen

Kven er du?

- Namn, yrke/studium, parti
- Kva tid blei du interessert i politikk. Var det eit spesielt tema eller ei sak som engasjerte deg?
- Kva sak/saker brenn du for i denne kommunestyreperioden? Kvifor blei eg folkevald?
- Kvifor søkte eg jobb i kommunen?

Dette er kommunen

1

Kommunen sine oppgaver og roller

- Vera ein demokratisk aktør
- Yta offentlege tenester
- Driva samfunnsutvikling
- Utøva mynde

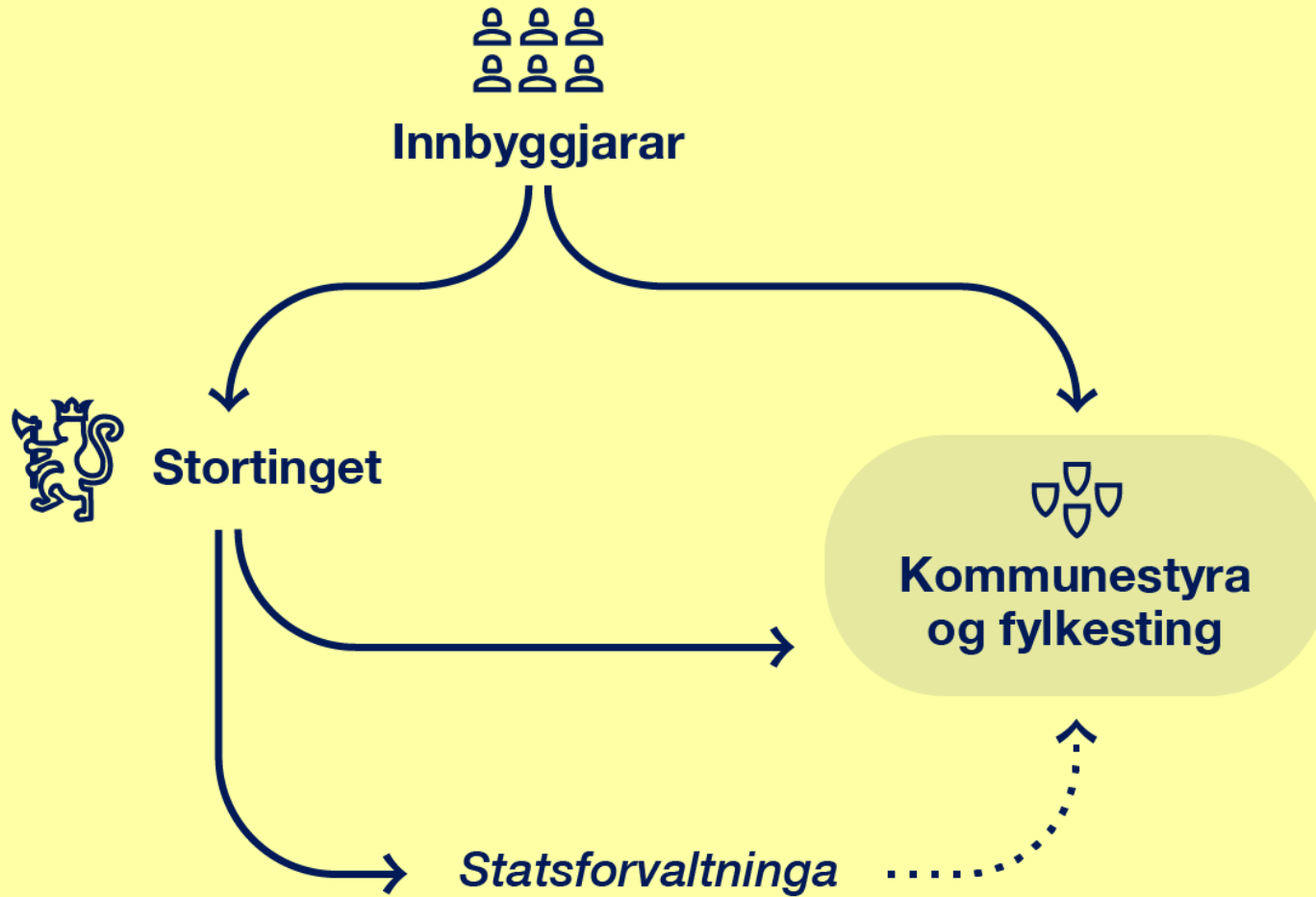
Arbeidsgjevar for dei tilsette

23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Slik styrer Stortinget kommunane og fylkeskommunane

Kva er egentleg kommunepolitikk?

- Ta stilling til kommunedirektøren sine forslag?
- Halda orden på administrasjonen?
- Gjennomføra nasjonale føringar?
- Driva sentralt bestemt partipolitikk?
- Gjera det folket vil at eg skal gjera?
- Driva tenesteyting?
- Utvikla lokalsamfunnet?
- Utøva lokalpolitisk skjøn?

23 ~ 27

Foto: KS

Diskusjonsoppgåve

Kva er politikk i vår kommune?

KS, kven er vi?

21
23 ~ 27

Våre roller

Interessepolitisk aktør

KS

Arbeidsgiverorganisasjon

Utviklingspartner

Innspill til KS' posisjoner

- God forankring er viktig for å lykkes.
- KS ber om innspill basert på egne analyser og vurderinger.
- En god forhandlingsløsning skal favne alle parters prioriteringer.

Utfordringsbiletet for kommunesektoren

1. Flere eldre gir økte helse- og omsorgsbehov
2. Trangere økonomi krever tøffere prioriteringer
3. Flere utenfor samfunns- og arbeidsliv
4. Klima-, natur- og miljøutfordringene tiltar
5. Digitalisering i ulik fart og med ulik kraft
6. Større risiko for uønskede hendelser
7. Demokratiet utfordres fra flere hold
8. Vedvarende mangel på personell og kompetanse

KS er styrt av lokale folkevalde

RÅDGIVENDE ORGAN

Rådmanns-utvalet
Fylkesvise
rådmannsutval

Dette er KS Vestland

- Ordførarsamlingar
- Kommunedirektørsamlingar
- Arbeidsutval for kommunalsjefar
- Kommunalsjefnettverk
 - Skule og oppvekst
 - Helse og velferd
 - HR

Læringsnettverk for kommunar/fylke:

- Læring for næring
- Tenester til personar med utviklingshemming
- Samfunnsplanen som styringsverktøy
- Klimanettverk
- Gode pasientforløp
- Barnevernløftet
- Nettverk for ny arbeidsgiverpolitikk

Folkevaldprogrammet, lokaldemokratiundersøkinga mm.

KS Vest har møteplassar og dialog med alle kommunale toppleiarar

- Ordførarsamlingar
- Kommunedirektørsamlingar
- Arbeidsutval for kommunalsjefar
- Kommunalsjefnettverk
 - Skule og oppvekst
 - Helse og velferd
 - HR
- Ulike former for dialog og samarbeid innan kultur, samfunnsplan, innovasjon, næring, FOU, mm.

Informasjon frå KS

KS

Fagområder ▾ Statistikk og analyse ▾ Regioner ▾ Kommunespeilet Kalender Om KS 🔍 Søk

KS mener Prosjekter og verktøy Hovedtariffavtalen Fremtidsverktøyet 2040 Norge i tall

Hjem | KS Vest-Norge

KS Vest-Norge

PLAN KONFERANSEN

Klima, natur og arealbruk - i dag planlegg vi framtidens samfunn

Korleis skal vi planlegge areala våre framover?

Korleis blir Vestland i framtida, og korleis skal vi som lokalsamfunn utvikle oss? Dette og mykje meir blir drøfta under Plankonferansen 7.-8. november.

Kva er Haustkonferansen og fylkesmøtet - og kven er dei for?

Haustkonferansen og konstituerande fylkesmøte vert i Rogaland arrangert 2. og 3. november, og i Vestland 14. og 15. november.

KS folkevalgtprogram

KS Folkevalgtprogram 2023- 2027 er et tilbud til alle folkevalgte i kommunestyrer, fylkesting, utvalg og bydeler i hele landet. Vi oppfordrer alle kommuner og fylkeskommuner til å melde seg på.

Kontaktinformasjon

Ønsker du kontakt med ansatte i KS Vest-Norge?

Fylkesstyrer og fylkesmøter

- Fylkestyret i Rogaland →
- Fylkestyret i Vestland →
- Fylkesmøtet i Rogaland →
- Fylkesmøtet i Vestland →

Kommunedirektørutvalgene

- Kommunedirektørutvalget i Rogaland →
- Kommunedirektørutvalget i Vestland →
- Kommunedirektørutvalget i Rogaland - historisk periode 2023 →

Snarveier

- Kalender (velg region) →
- Følg KS Vest-Norge på Facebook →
- KS-podkast: «Der livet leves» →

Saksdokumenter og referater fra møter til og med 2022

Søk på det aktuelle styre, råd eller utvalg.

- KS' nettsider:
- <https://www.ks.no/>
- <https://www.ks.no/regioner/ks-vest-norge/>

- Hold deg oppdatert:

- [Meld deg på KS nyhetsbrev](#)
- PODcasten «Der livet leves»

Følg KS i sosiale medium:

[Facebook](#)

[Facebook – KS Vest](#)

[LinkedIn](#)

[Twitter](#)

Kva inneber det å vera folkevald?

2

Ordføraren si rolle

- Den fremste folkevalde i kommunen
- Ansvar for heile den politiske arenaen
 - Møteleiar
 - Set dagsorden for politisk arbeid
- Hovudkontakt til kommunedirektøren
- Kommunen sitt ansikt utetter, døropnar
- Kan få mynde til å treffa vedtak i hastesaker og i ikkje-prinsipielle saker
- Kan få mynde til å oppretta utval
- Har talerett i alle folkevalde organ
- Har forslagsrett i alle folkevalde organ unntatt kontrollutvalet
- I kontrollutvalet har ordføraren bare møte- og talerett

23 ~ 27

Rollene til folkevalde

Inhabilitet

- Det kan vera fare for at du vil opptre partisk
- Det er av stor betydning at folk har tillit til at folkevalde opptrer upartisk
- Vernar den enkelte folkevalde mot utilbørleg press utanfrå
- Skal ikkje brukast for å unngå ubehag

Habil eller inhabil: Kva reglar gjeld?

Forvaltningslova

- Automatisk inhabil
 - Part i saka
 - Nært slektskap/familie
 - Verje/fullmektig
 - Leiar, styremedlem, bedriftsforsamling
- Andre særeigne forhold
 - Fordel, tap, ulempe for ein sjølv eller nære/kjære

Kommunelova

- Som tilsett har forberedt eller gjort vedtak i ei sak
 - Inhabil i behandlinga av saker og klagar
 - Habil i behandlinga av årsbudsjet, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi mv.
- Habil ved val, fastsetting av godtgjersle ol.
- Fritak av personlege grunnar

Korleis handterer me habilitet?

- Medlemen har sjølv plikt til å vurdera sin eigen habilitet
- Organet sjølv avgjer, den som skal vurderast kan forklara seg, men ikkje delta i debatten eller avgjerda
- Avgjerda kan vera gjenstand for lovlegheitskontroll
- Kva gjer de i gruppa si behandling av den same saka?

Foto: Mostphotos

Kva er rett og gale?

- Etikk er læra om moral
- Korleis **bør** ein handla
- Sentrale begrepspar:
 - Rett og galt
 - Tillateleg og utillateleg
 - God og dårleg
- For oss i kommunal sektor;
 - Korleis bør me handla/opptre for å halda på tilliten

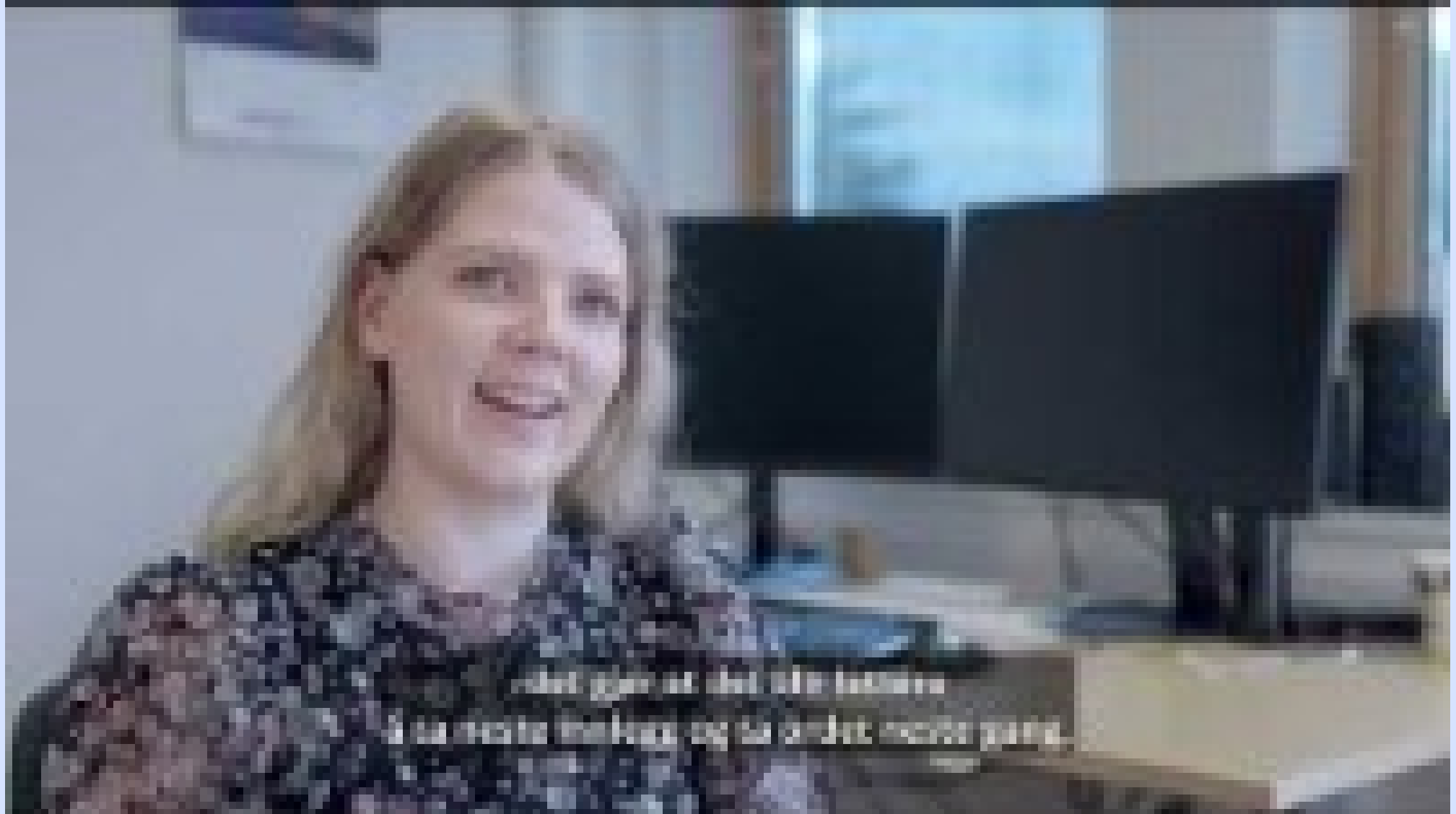
23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Korleis ta folkevald leiarskap?

Ny som folkevald og ny i kommunestyret

...det gjør at det blir lettere
å ta merke merke, og ta ordet merke på...

Diskusjonsoppgåve

Kva politiske saker meiner du er dei viktigaste dei neste fire åra?

1. Tre minutt for deg sjølv og tenk gjennom spørsmålet
2. Ta ein rask runde rundt bordet og høyr kva kvar og ein av dykk har tenkt
3. Drøft dette i gruppa i 15 min

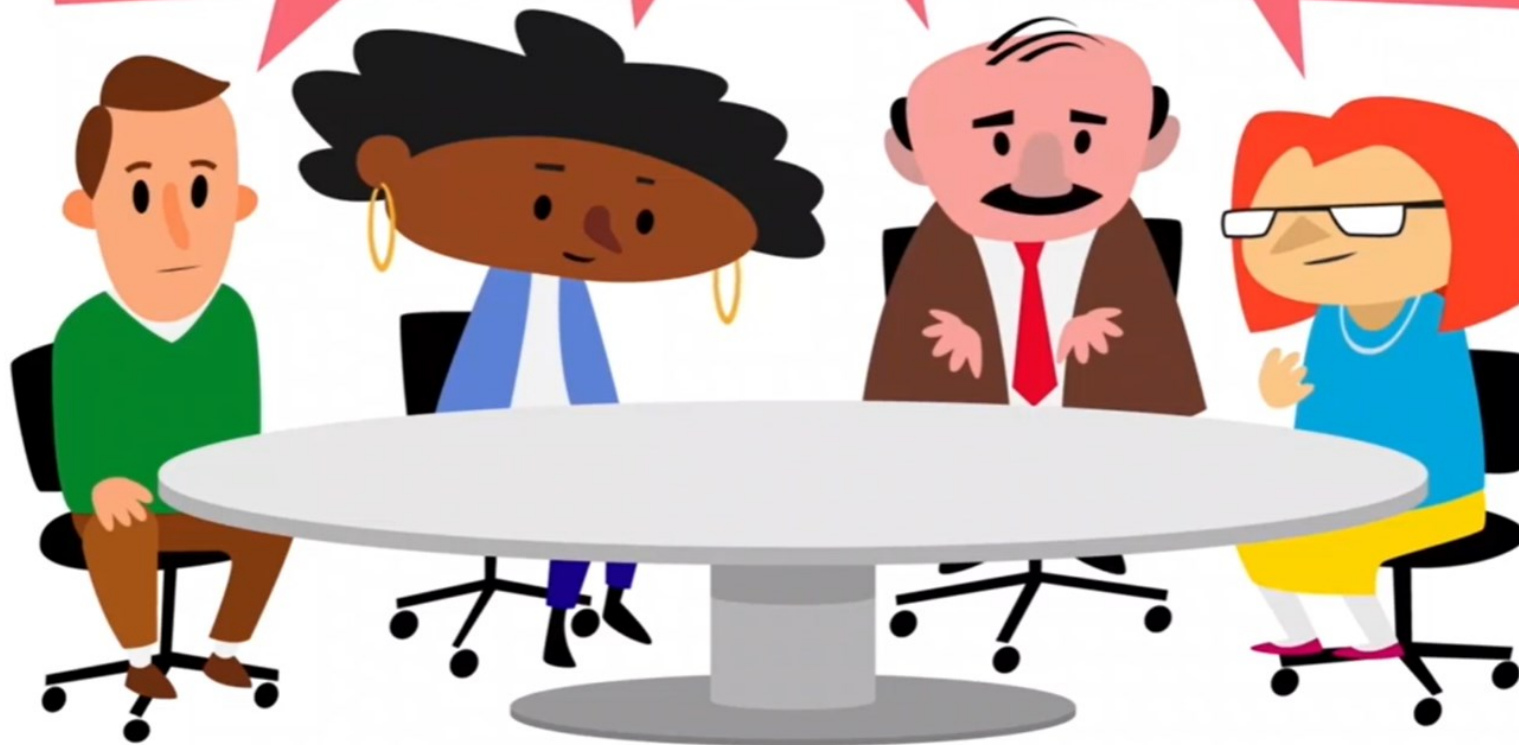
Diskusjonsoppgåve

Administrasjonen diskuterer:

Korleis kan me leggja til rette for at dei folkevalde kan ta leiarskap?

PLANLEGGING

Kommunen er planmyndighet.

Kommuneplanen – eit godt politisk styringsverktøy

- Overordna og strategisk
- Vegval og satsingar for kommunen
- Bør gjerast vedtak om tidleg i perioden slik at den vedteke politikken kan realiserast i løpet av perioden
- Gjev føringar for administrasjonen og andre planar
- Bør vera ei kopling til økonomiplanen

23 ~ 27

Voss Herad 2020 - 2032

- ATTRAKTIVE VOSS – BYGD FOR STERKE OPPLEVINGAR
- INKLUDERANDE VOSS – EI BYGD FOR ALLE
- INNOVATIVE VOSS – MED RØTER OG VENGJER

23 ~ 27

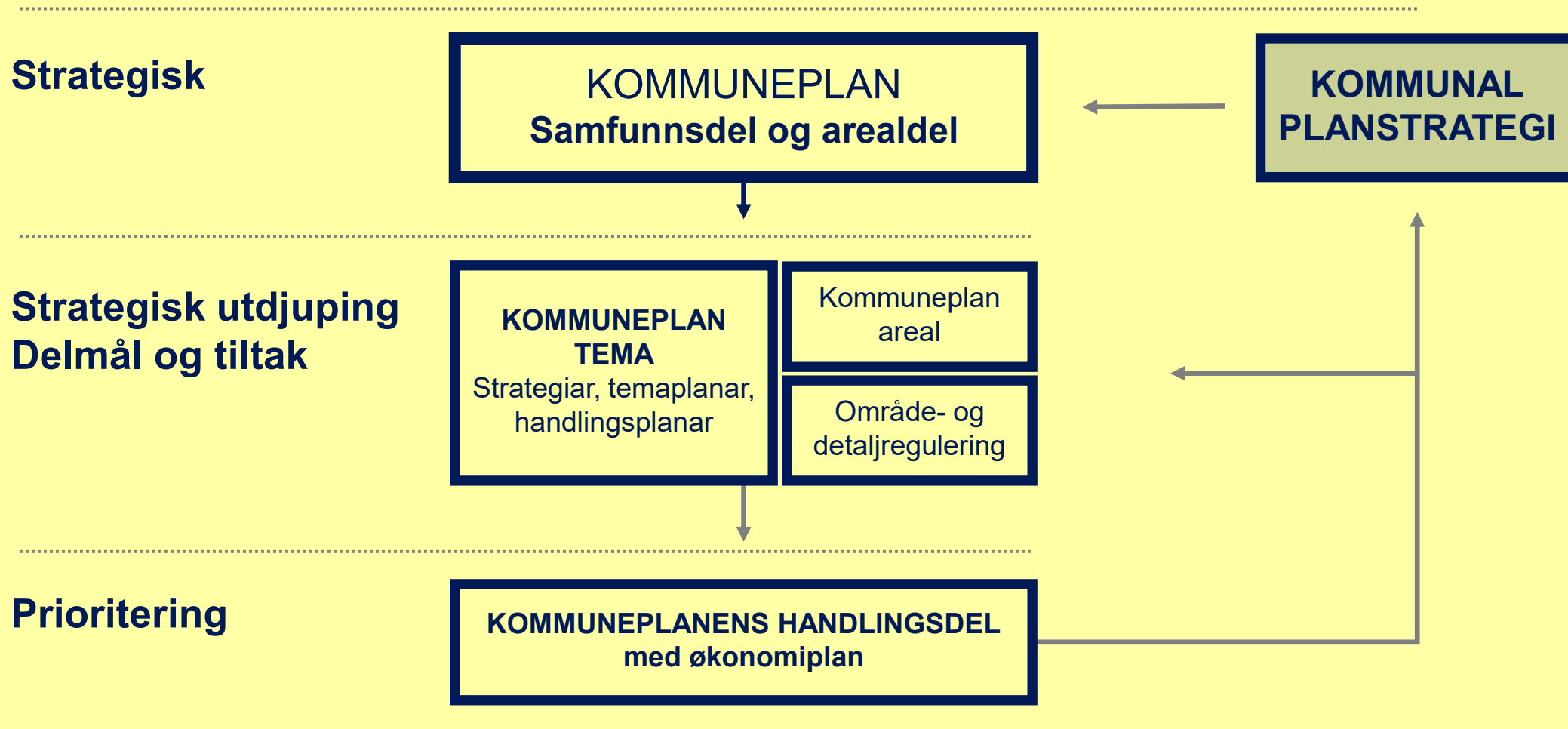
Vår samfunnsdel

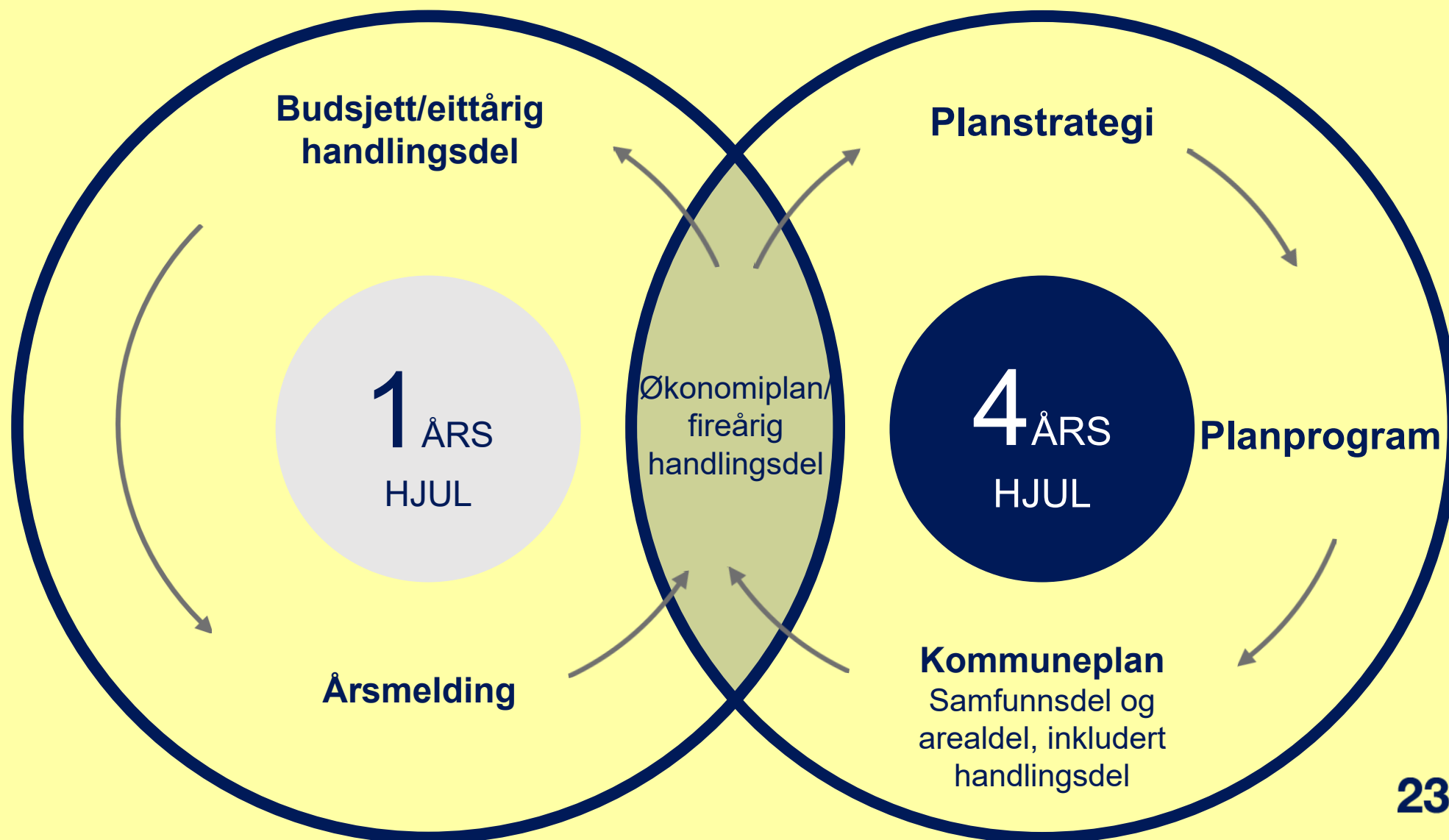
Er kommunestyret samd i desse ambisjonane?

Korleis skal de jobba for å nå dei?

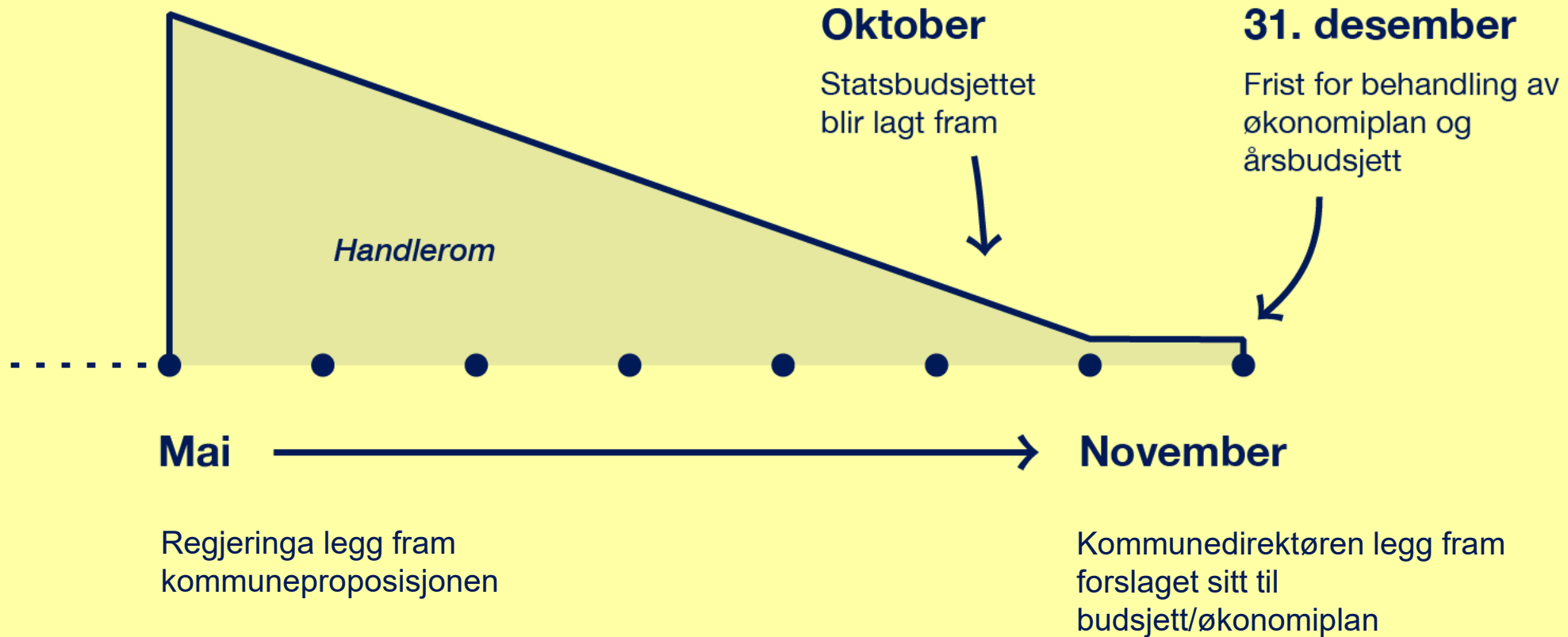
Samanhengane i det kommunale plansystemet:

Planleggingshjulet

Handlerommet er størst når ein startar tidleg

Frie inntekter

Skatteinntekter

(40 %)

Rammetilskot

(32 %)

Bundne inntekter

**Eigenbetalingar
og gebyr**

(14 %)

Øyremerkte tilskot

(6 %)

**I tillegg:
Momskompensasjon
Andre inntekter (renter og utbytte)**

**Frå
innbyggjarane**

Frå staten

Korleis få ei sak på dagsorden?

- Reisa ei sak eller ein debatt
 - «retta eit spørsmål til leiaren i møtet»
 - Spørsmål
 - Interpellasjon
 - Munnleg spørjetime
- Fremja alternative forslag til vedtak
- Krevja å få ei sak på saklista, ekstra kommunestyremøte
- Verbalforslag til budsjettet
- Kommunestyret/utvala som politiske verkstader

23 ~ 27

Foto: KS

Folkevald på sosiale medium

- Me er folkevalde heile døgnet – kva inneber det?
- Korleis omtaler du andre?
- Korleis handterer me usaklege utsegn mot andre folkevalde?

Tips og råd for handtering av hets på nett og sosiale medium

OSS SJØLV

- Oppretta separate politkar-profilar
- Vera rollemodellar i kommunikasjonen
- Ta avstand frå uakseptable ytringar mot andre folkevalde
- Melda frå om hets og truslar
- Følgja forpliktingar i Valløftet 2023

KOMMUNEN/ FYLKESKOMMUNEN

- Kontaktperson i kommunen
- Rutinar for handtering og oppfølging
- Bedriftshelseteneste for folkevalde
- Ta kollektiv avstand
- Vedta «Valløftet 2023»
- Openheit i politiske prosessar
- Dialogmøte mellom lokalavisa, politi og folkevalde

PARTIA

- Kontaktperson i partiet
- Ressursgruppe rundt politikarar
- Rutinar for handtering og oppfølging
- Bistå lokalpolitikarar i kommunikasjon
- Forankra vanskelege saker i organa til partiet
- Kurs om debattkultur

Samspelet mellom dei folkevalde

3

Politisk kultur kan vera så mangt

Foto: UK Parliament/Jessica Taylor

Foto: Peter Mydske/Stortinget

Kva skaper trivsel og motivasjon?

- Folkevalde trivst best dersom:
 - debatten er god
 - det er klare politiske skiljelinjer
 - rolla som folkevald er klar
 - det er eit godt samarbeidsklima
 - det er lett å setja dagsorden
 - vervet ikkje er altfor tidkrevjande
 - ... og dei får utnytta handlingsrommet

Kva kan påverka kulturen i kommunestyret?

- Politisk klima
- Rolleklarleik
- Informasjon
- Ordføraren/møteleiaren si rolle
- Reglar for saksbehandling i folkevalde organ
- Politisk organisering
- Fysiske rammer

23 ~ 27

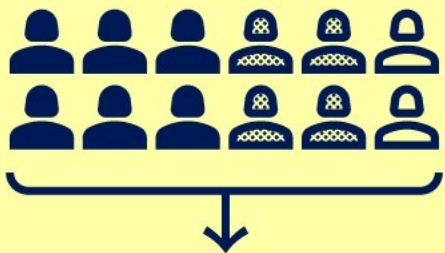
Foto: Siv Dolmen

To styringsmodeller

Formannskapsmodellen

Fylkesting/kommunestyre

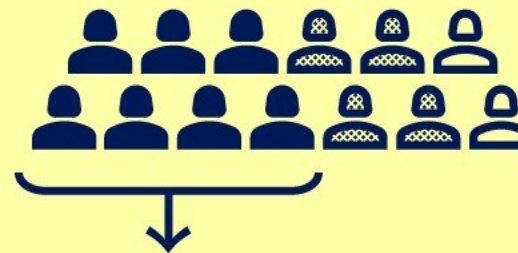
Formannskap/fylkesutvalg

**Kommunedirektør og
administrasjon**

Parlamentarisme

Kommunestyre/fylkesting

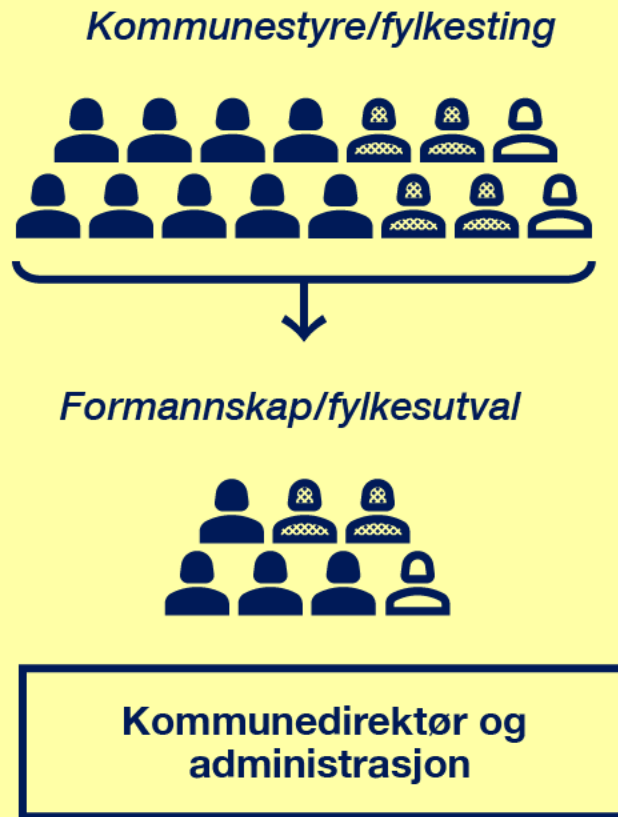

Kommuneråd/fylkesråd

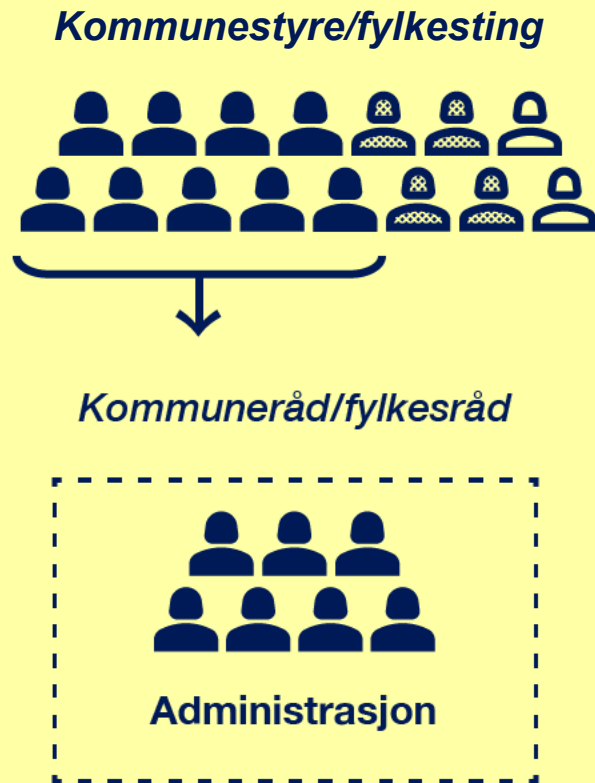
Administrasjon

Formannskapsmodellen

- **Ideal: Kompromiss og semje**
- **Formannskapet speglar samansetjinga til kommunestyret**
- **Kommunedirektøren er ansvarleg for å greia ut saker**

Parlamentarisme

- Gjer tydeleg dei politiske skilja, gjer kommunerådet ansvarleg, sterkare politisk styring
- Kommunerådet er ansvarleg for å greie ut saker

Formannskap eller kommuneråd – kva er forskjellen?

[Lenke til filmen](#)

Men klarar me å leva opp til idealet?

- «Posisjon» og «opposisjon»?
- Gruppemøte – mykje blir avgjort på bakrommet?
- Strøyming – snakkar til eit publikum?
- Kommuneleva – avgrensar samhandling?

Refleksjonsoppgåve

Innanfor formannskapsmodellen:

Korleis kan ein oppnå dialog og felles løysingar på tvers av politiske skiljelinjer?

Refleksjonsoppgåve

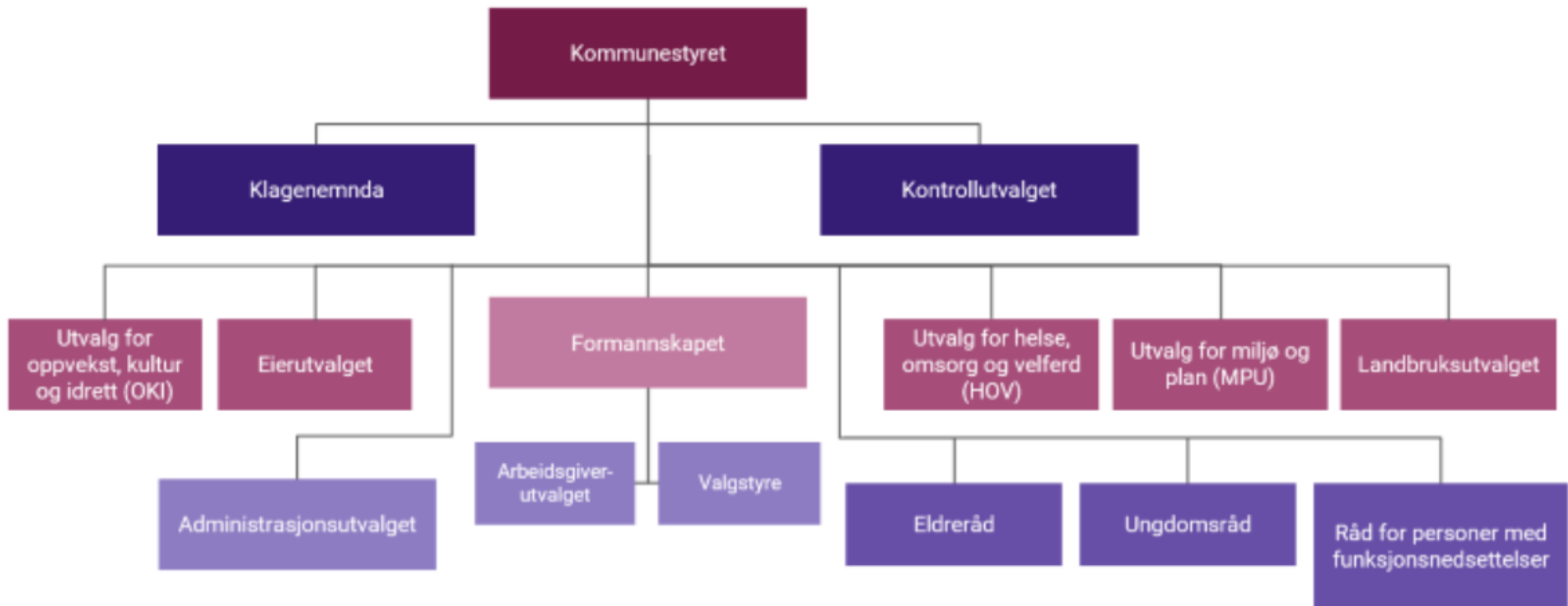

Snakk med den som sit ved sida av deg:

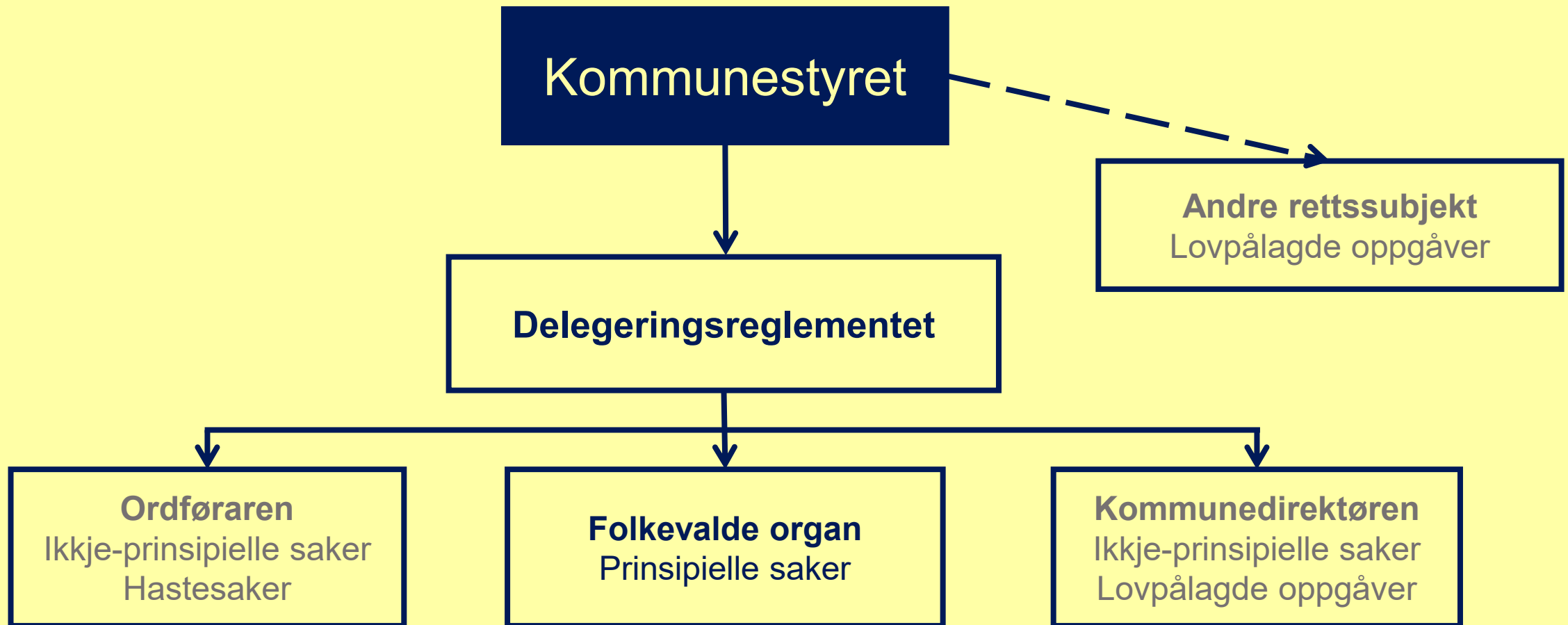
- Kva har vore vanleg i vår kommune?
- Kva kan me gjera for å engasjere heile kommunestyret?

Dagens politiske organisering

Politisk organisasjonskart

Delegering gjev tydelege oppgåver og ansvar

Gruppemøte

Korleis vil me ha det i vårt kommunestyre, og kva er vårt bidrag?

De skal førebu eit innlegg på max 2 ½ minutt som skal haldast frå talarstolen

Diskusjonsoppgåve

Administrasjonen diskuterer:

Kva kan me gjera for å leggja til rette for ein god kultur i folkevalde organ?

Diskusjonsoppgåve

Korleis leggja til rette for ein god prosess fram til endeleg vedtak, kva er mogleg?

Korleis skal me bruka dagens organisering best mogleg?

Delegerer me dei rette sakene og brukar me formannskapet/utvala på best mogleg vis?

Diskusjonsoppgåve

Korleis kan administrasjonen leggja til rette for gode, politiske prosessar?

Kommunetorg

Samspelet med administrasjonen

4

Eitt lag med felles oppdrag – to ulike roller

folkevalde må spela på lag med administrasjonen for å løysa kommunen sitt samfunnsoppdrag.

Eit godt samspel krev gjensidig respekt og aksept for kvarandre sine roller. Tillit er heilt sentralt.

Spel kvarandre gode!

Kommunestyrets oppgåver og ansvar

Kommunestyret er det øvste organet i kommunen

Kommunestyret gjer vedtak på vegner av kommunen

Kommunestyret kan delegera mynde til å gjera vedtak til andre folkevalde organ, ordføraren eller kommunedirektøren

Tiltak for god samhandling

- Godt politisk klima
- Avklaring av roller og felles rolleforståing
- Evaluering av reglement for delegering og innstilling
- Gode nok rutinar for rapportering
- Laga gode prosessar – kva tid skal folkevalde involverast?
- Tydelege vedtak
- Opne møteplassar for samtalar mellom dei folkevalde og administrasjonen
- Same informasjon til alle folkevalde til same tid

23 ~ 27

Foto: Siv Dolmen

Kommunedirektøren sine oppgåver og ansvar

Leia den samla organisasjonen

Greia ut saker som skal behandlast i folkevalde organ

Setja i verk vedtak

Internkontroll og rapportering

Leiarrolla til kommunedirektøren

Kommunedirektøren har eit drifts- og samordningsansvar for

Tenesteutvikling

Organisasjonsutvikling

Samfunnsutvikling

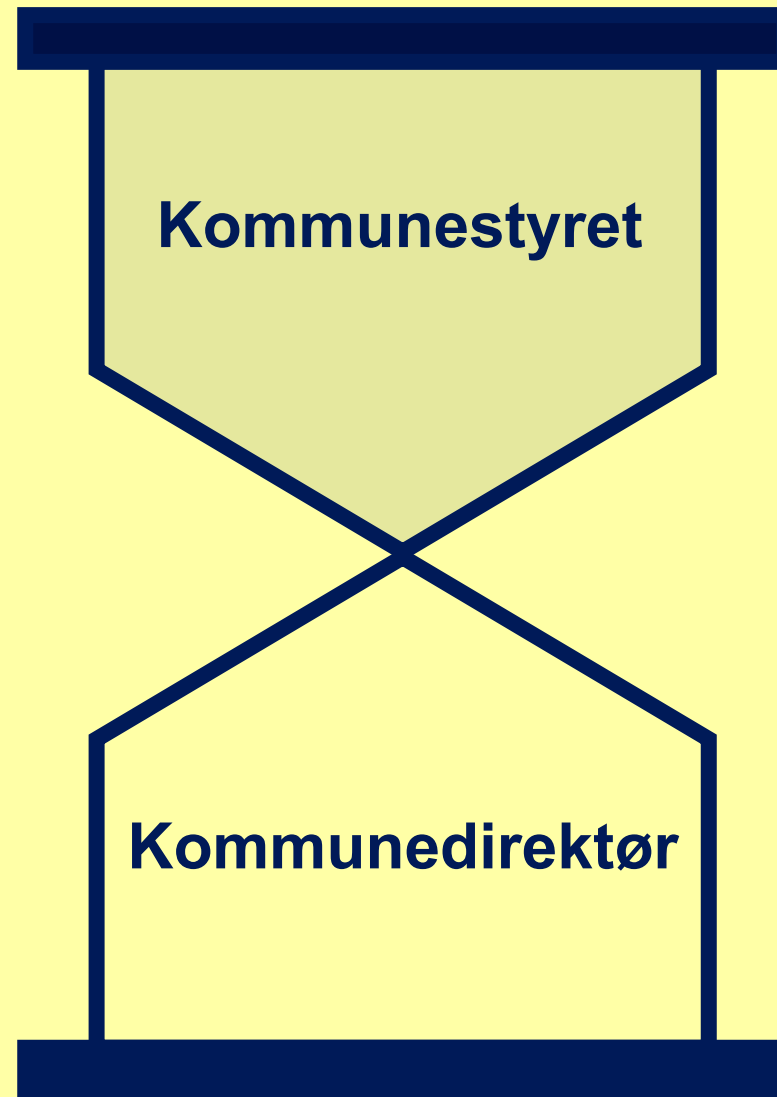
Økonomistyring

Etter mål som kommunestyret set

Leiing handlar også om å laga større prosessar og leggja til rette for meistring, motivasjon og utvikling av kompetanse.

Nokon gangar er skiljet tydeleg

På andre område kan skiljet vera meir utydeleg

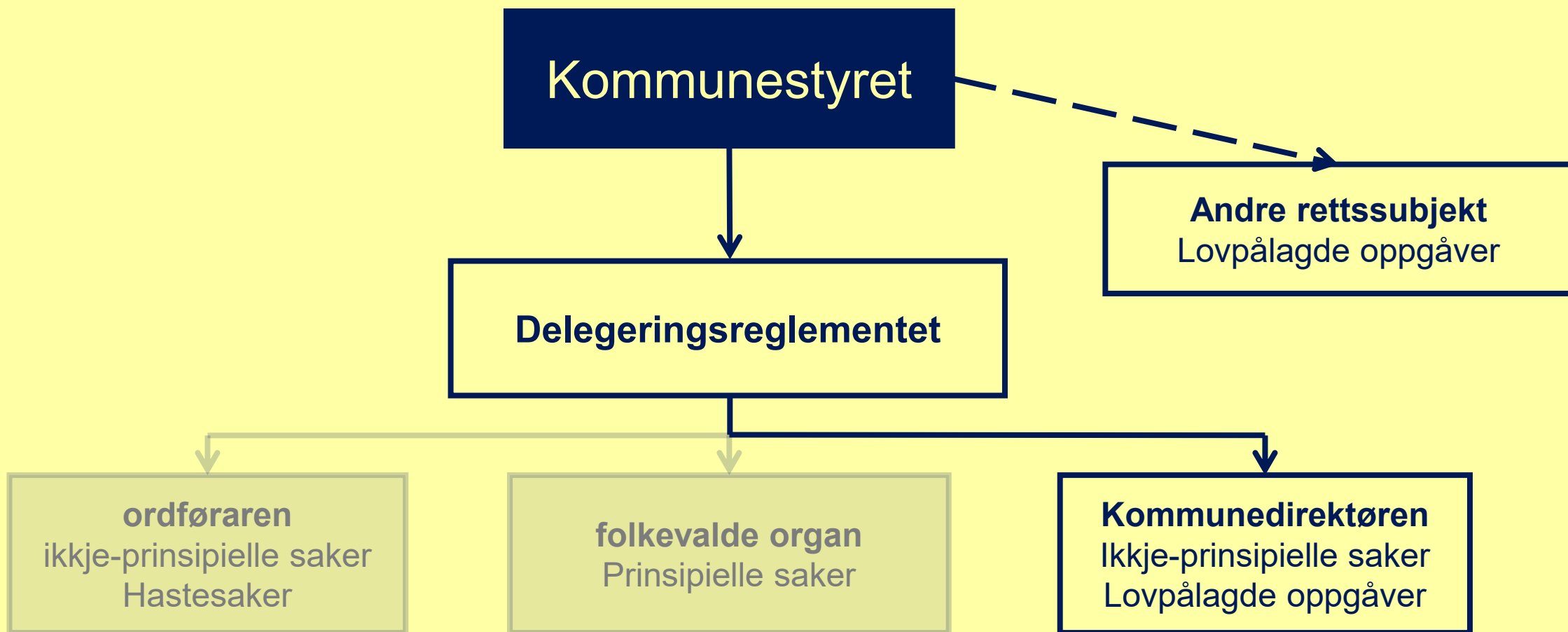
Kommunestyret

Kommunedirektør

23 ~ 27

Delegering gjev tydelege oppgåver og ansvar

Avklara forventingar

Folkevalde

Kva forventingar har me til administrasjonen for å få til eit godt samarbeid?

Bli einige om tre punkt som kan løftast i plenum

Administrasjonen

Kva forventingar har me til dei folkevalde for å få til eit godt samarbeid?

Bli einige om tre punkt som kan løftast i plenum

Samtale mellom ordfører og kommunedirektør

Arbeidsgjevarrolla

Kommunestyret som kollegium
har det øvste
arbeidsgjevaransvaret for alle
tilsette i kommunen

Kommunestyret si arbeidsgjevarrolle

[Lenke til filmen](#)

Refleksjonsoppgåve

Etter å ha sett filmen:

Kva tankar gjer du deg om arbeidsgjevarrolla til kommunestyret?

Kva inneber arbeidsgivarrolla til kommunestyret?

Vedta
arbeidsgjevar-
strategiar

Bestemma
kommunal
oppgåveorganisering

Arbeidsgjevaransvar
for
kommunedirektøren

Vedta reglement

KS anbefaler:

KS vil anbefala at det i størst mogleg grad blir delegert til kommunedirektøren å bestemma antall stillinger og type stillingar innanfor det enkelte arbeidsområdet så lenge dette ligg innanfor budsjett.

Partssamansett utval

- Obligatorisk
- Representantar for arbeidsgjevar og arbeidstakarar
- Kommunen sin arbeidsgjevarpolitikk
- Løpande personalansvar ligg etter lova til kommunedirektøren

23 ~ 27

Kommunedirektøren har det løpande arbeidsgjevaransvaret

Tilsette,
suspensjon,
oppseiing
og avskjed

Innvilga /avslå
permisjons-
søknader

Leia den
samla administra-
sjonen

Oppfølging
av sjukefråvær

Fastsetja lønn

Arbeidsgjevaransvaret for kommunedirektøren

- Kommunestyret/fylkestinget er arbeidsgjevar for kommunedirektøren
- Ordføreren har eit særleg ansvar, men må sikra brei forankring i kommunestyre/fylkesting
- Oppfølging av arbeidsgjevaransvaret er viktig for å byggja tillit, få til eit godt samspel og forebyggja konflikhtar

Samspelet med lokalsamfunnet

5

Utfordringar for kommunal sektor

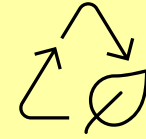
Trongare økonomi
krev tøffare
prioriteringar

Mangel på
kompetanse og
arbeidskraft

Demokratiet
under press

Kort tid for kutt i
utslepp, byggja ut
ny energi, sikra
naturmangfald

Auka helse- og
omsorgsbehov

Digitaliserings-
arbeidet er for lite
samorda

Fleire står
utanfor arbeids-
og samfunnslivet

Aukande risiko for
krisar og
uønskte
hendingar

**De er ikkje aleine om å
skapa eit godt
lokalsamfunn.**

**Men de har eit særleg
ansvar som
folkevalde.**

23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Kvifor + kven + kva tid = korleis

Kvifor involvera lokalsamfunnet?

- Informasjon
 - for betre avgjerder
- Forankring og tillit
 - ved å lytta, ta omsyn til, avgjera
- Læring
 - ut frå ønske og behov, og for å gjera prioriteringar

Kven skal involverast?

- Svaret vil ofte variera frå sak til sak
- Nokre vedtak råkar enkeltgrupper spesielt sterkt
- Oppsøk innbyggjarane der dei er
- Deltakinga må skje på innbyggjarane sine premissar
- Unngå «ekkokammer» **23 ~ 27**

Foto: Terje Lien

Kva tid skal involveringa skje?

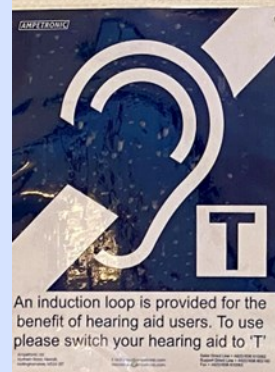
- Tidspunktet er avhengig av formålet
- Kor grundig treng saka å vera greidd ut før innbyggjarane skal meina noko om ho?
- Moglegheita for å påverka er større tidleg i prosessen før avgjerda

Korleis involvera?

- Informer om politiske saker
- Be om innspel
- Bruk råda for medverknad aktivt
- Ver pådrivar for innbyggjarmedverknad i kommunen/fylkeskommunen

23 ~ 27

Foto: KS

Kommunestyresal 337

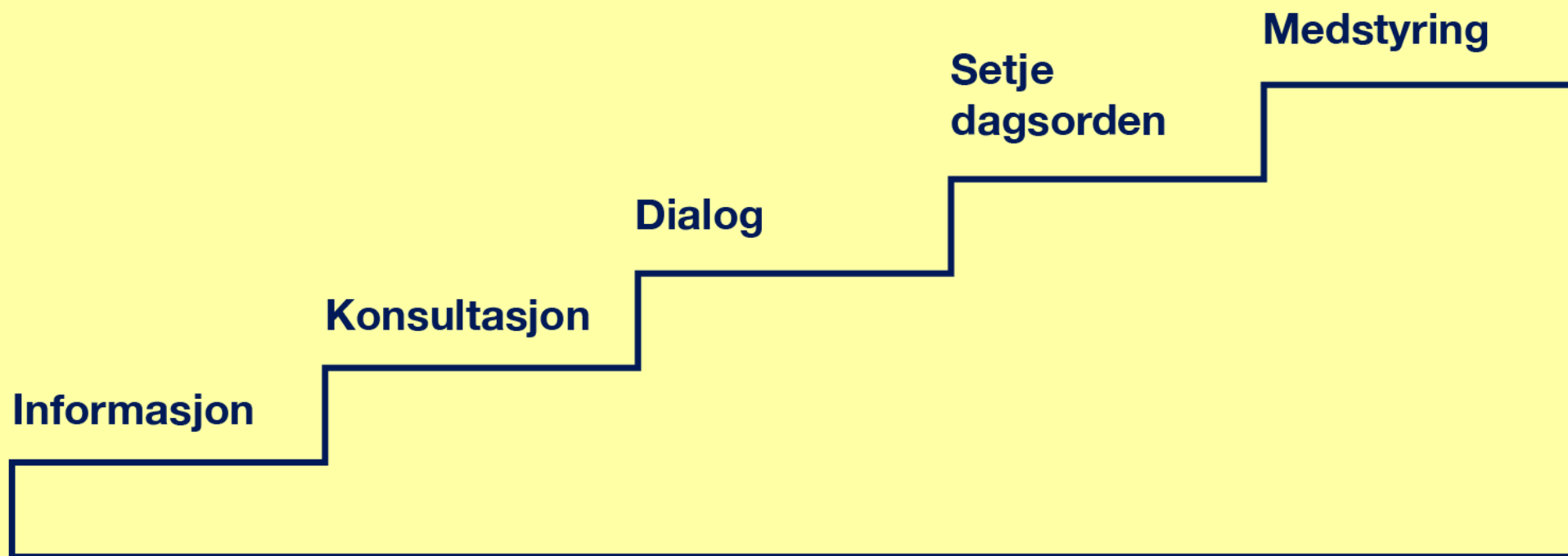
Diskusjonsoppgåve

Kommunelova skal leggja til rette for det lokale folkestyret og eit sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggjardeltaking.

Kva rolle ønskjer kommunestyret å ta? Kva kan administrasjonen bidra med?

Skapar det nokre utfordringar for deg som folkevald å delta aktivt i innbyggjardialogen?

Deltakingstrappa

Gode råd er godt å ha!

- Utnytt kunnskapen og kompetansen i råda:
 - Eldrerådet
 - Rådet for personar med funksjonsnedsetting
 - Ungdomsråd
- Spel råda gode!

23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Dilemma

- Dei som roper høgast og dei som aldri seier noko
- Er nokre stemmer «viktigare» enn andre?
- Deltaking i enkeltsaker utan heilskapleg perspektiv
- Ting tek tid – innbyggjarane er utolmodige
- Innbyggjarane meiner at de tek avgjerslene

Refleksjonsoppgåve

Skapar det nokre utfordringar for deg som folkevald å delta aktivt i innbyggjardialogen?

Refleksjonsoppgåve

Korleis fungerer samarbeidet mellom kommunestyret og råda i kommunen vår?

Brukar me råda godt nok?

23

27

Evaluering

23

27

Takk for oss, og lukke
til vidare!

